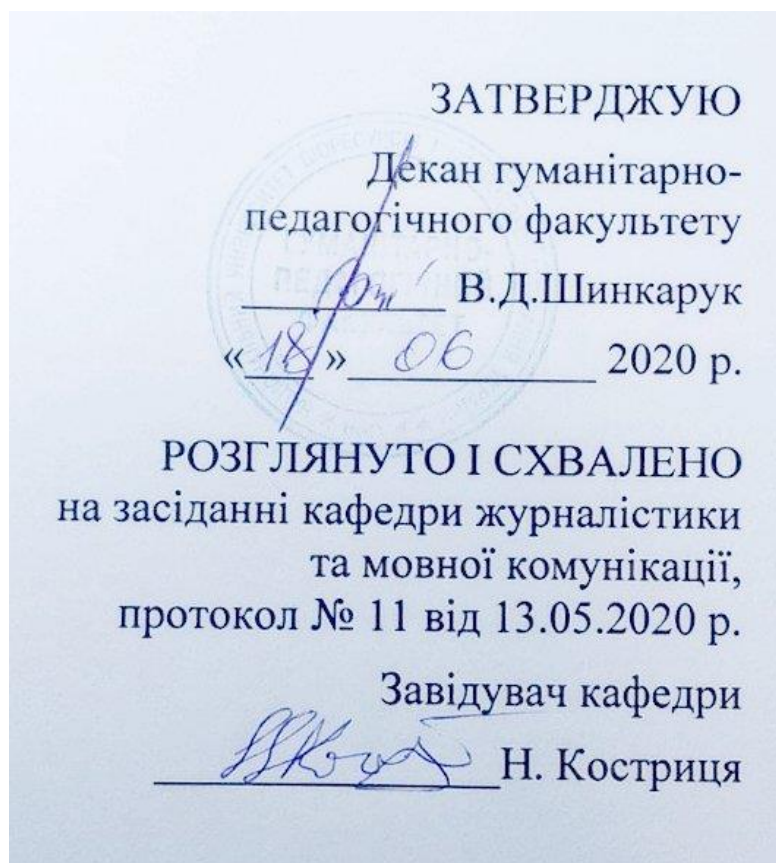

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра журналістики та мовної комунікації

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Іноземна друга (латинська) мова

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Факультет (ННІ) гуманітарно-педагогічний

Розробники: доктор філологічних наук, професор Шинкарук В. Д.

кандидат філологічних наук, доцент Фоміна Г. В.

Київ – 2020

1. Опис навчальної дисципліни

ЛАТИНСЬКА МОВА

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	90 год.	
Кількість кредитів ЕСТ	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	15 год.	2 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	4 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	45 год.	69 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів із основами латинської мови, допомогти набути практичних умінь і навичок перекладу латинських текстів та використання латиномовної термінології у навчальній, науковій та виробничій діяльності. Оволодіння студентами основами латинської мови надасть їм можливість читати і перекладати латинські тексти, відкриє доступ до вільного і свідомого сприйняття наукової термінології.

Завдання: загальноосвітні завдання курсу полягають у розширенні лінгвістичного світогляду студентів, у підвищенні їх загальної мовної культури шляхом удосконалення навичок нормативного вживання інтернаціоналізмів греко-латинського походження. Завдяки чіткій побудові граматики та синтаксису латинська мова розвиває також уміння та навички логічного мислення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основи латинської фонетики, граматики, синтаксису та словотвору;
- володіти: навичками нормативного читання латинських слів та перекладу латинських текстів зі словником;
- наукову термінологію відповідного профілю, утворену від латинських коренів;

– засвоїти (в усній та письмовій формі): 500 лексичних та словоутворюючих одиниць латинського та грецького походження, а також близько 100 латинських прислів'їв, сентенцій та крилатих висловів;

уміти:

- правильно читати і писати латинські слова;
- володіти необхідним запасом лексичного матеріалу професійного спрямування;
- робити граматичний, словотвірний та синтаксичний аналізи;
- практично володіти граматичними формами та синтаксичними конструкціями;
- перекладати зі словником латинські тексти;
- бути поінформованим про походження та розвиток латинської мови, роль латинської мови у формуванні національних європейських мов, внесок класичних мов у формування міжнародної наукової термінології, вплив античної науки та літератури на розвиток нової європейської культури.

Набуття компетентностей:

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.

- спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК12. Здатність до здійснення комунікації та інформаційноаналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма								Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
л			п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Фонетика. Морфологія														
Тема 1. Systema phoneticum Linguae Latinae: Фонетична система латинської мови.	1 2	11	2	4		-	5	12	2	-	-	-	10	
Тема 2. Systema morphologicum Linguae Latinae. Verbum.	3 4	11	2	4		-	5	10	-	-	-	-	10	

Тема 3. Nomen substantivum.	5 6	11	2	4		-	5	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Nomen adiectivum. Прикметник.	7 8	16	2	4		-	10	15	-	-	-	-	15
Разом за змістовим модулем 1		49	8	16		-	25	47	-	-	-	-	45
Змістовий модуль 2. Морфологія. Синтаксис.													
Тема 1. Словотвір у системі дієслова, іменника, прикметника. Pronomen. Займенник.	9 10	11	2	4		-	5	12	-	2	-	-	10
Тема 2. Adverbium (Прислівник). Praepositio Прийменник.	11 12	11	2	4		-	5	12	-	2	-	-	10
Тема 3. Синтаксис. Структура простого і складного речення. Sententia simplex. Sententia composita.	13 14	11	2	4		-	5	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Nomen numerale: Числівник.	15	8	1	2		-	5	9	-	-	-	-	9
Разом за змістовим модулем 2		41	7	14		-	20	43	-	4	-	-	39
Усього годин		90	15	30		-	45	90	2	4	-	-	84

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-	-	-

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фонетична система латинської мови. Правила вимови та наголошення. Читання.	4
2	Systema morphologicum. Verbum. Часи системи інфекта.	4
3	Nomen substantivum. Особливості відмінювання іменників III відміни.	4
4	Nomen adiectivum. Узгодження прикметників з іменниками. Відмінювання атрибутивних словосполучень	4
5	Словотвір у системі дієслова, іменника, прикметника. Pronomen. Займенник.	4
6	Adverbium (Прислівник). Praepositio. Прийменник.	4
7	Синтаксис. Структура простого і складного речення. Граматичний порядок слів.	4
8	Nomen numerale: Числівник. Gaudeamus. Sententiae Latinae	2
	Разом	30

6. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
-	-	-

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання

Питання для підготовки до іспиту

1. Латинський алфавіт.
2. Загальні відомості про фонетичну систему латинської мови, її відмінність від системи української мови.
3. Система латинських голосних, дифтонгів, диграфів.
4. Система приголосних.
5. Словосполучення з придиховим *h*.
6. Правило наголосу, поділ на склади.
7. Довгота і короткість складів.
8. Загальні відомості про частини мови.
9. Граматичні категорії частин мови.
10. Основні форми дієслова.
11. Основи дієслова.
12. Дієвідміни.
13. Особові закінчення часів інфекта активного та пасивного станів.
14. Наказовий спосіб дієслова.
15. Теперішній час дійсного способу активного та пасивного станів (*Praesens indicativi activi et passivi*).
16. Утворення минулого часу недоконаного виду активного і пасивного станів (*Imperfectum indicativi activi et passivi*).
17. Утворення майбутнього часу недоконаного виду активного і пасивного станів (*Futurum I indicativi activi et passivi*).
18. Синтаксис.
19. Часи системи інфекта дієслова *sum, fui, esse* (бути).
20. Дієслова похідні від *sum, fui, esse* (бути).
21. Поняття про речення.
22. Просте речення.
23. Підмет, присудок.
24. Порядок слів в простому реченні.
25. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок, відміни.
26. Розподіл іменників на відміни.
27. Основа іменників.
28. I відміна іменників. Особливості відмінювання.
29. II відміна іменників. Особливості відмінювання.
30. Прикметники I та II відмін.
31. Прикметники III відміни.
32. Узгодження прикметника з іменником.
33. Ступені порівняння прикметників.
34. Займенник в латинській мові.
35. Творення числівників. Розряди займенників.
36. Числівники кількісні та порядкові.
37. Розділові числівники.
38. Синтаксис числівників.
39. Часи системи перфекта активного стану.
40. Утворення минулого часу доконаного виду дійсного способу активного стану (*Perfectum indicativi activi*).
41. Утворення давноминулого часу доконаного виду дійсного способу активного стану (*Plusquamperfectum indicativi activi*).

42. Утворення майбутнього часу доконаного виду дійсного способу активного стану (Futurum II indicativi active).
43. Перфектні часи дієслів esse , posse.
44. Прислівник
45. Прийменник. Сполучник.
46. Синтаксис складного речення.
47. Підрядні допустові та умови.
48. Підрядні часу.
49. Підрядні означальні.
50. Підрядні способу дії, міри.

Взірець екзаменаційного білета

Екзаменаційні запитання

1. Іменник. Граматичні категорії іменника.
2. Зробіть морфологічний розбір виділеного в реченні слова. *Scientia potentia est. Знання – сила. Scientia, ae f – знання*

Тестові завдання

1. У латинській мові відкладний відмінок – це:
  - a) Genetivus;
  - б) Accusativus;
  - в) Dativus;
  - г) Ablativus.
2. Термін «дієслово» латиною – це:
  - a) pronomen;
  - б) praepositio;
  - в) coniunctio;
  - г) verbum.
3. У слові *cito* с вимовляється як:
  - a) [k];
  - б) [ц];
  - в) [з];
  - г) [дз].
4. Запишіть форми Gen. sing. для іменника *causa (causa, ae f)*.
5. Визначте основи іменників *civis is m, f; circūlus, i m*.
6. Записати форми жіночого і середнього родів для прикметників: *gravis, e важкий; ingens, ingentis величезний*.
7. Запишіть усі форми однини іменника *nubes, nubis f – хмара*.
8. У якому варіанті записано форми середнього роду прикметників:
  - a) lutea, luteum;
  - б) longa, lutea;
  - в) longa, longus;
  - г) longum, alba
9. Визначте варіант, в якому запропоновано правильний переклад термінологічного словосполучення *lex dura*: а) чинний закон; б) суворий закон; в) суворі закони; г) майбутній закон.
10. Запишіть форми множини Praesens activi для дієслова *venīre – приходити*.

8. Методи навчання

На початку ознайомлення із новою дисципліною, а також у процесі вивчення нових тем доцільно використовувати вербальний метод навчання, який передбачає розкриття сутності певного явища, процесу, закону. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду студентської аудиторії. Чільне місце в групі словесних методів посідає метод роботи з навчальним посібником. Студенти повинні усвідомлювати, що основним джерелом отримання наукової інформації, є книга. Тому так важливо навчити студентство методам і прийомам самостійної роботи з підручниками та методичними посібниками: читання, виписування, складання таблиць, схем тощо.

Висока ефективність навчання не можлива без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають, передусім, використання демонстрації та ілюстрації (малюнки, схеми, графіки et cetera).

Використання в навчальному процесі тих чи інших методів зумовлене різними факторами: психологічними особливостями, дидактичними цілями, рівнем матеріального забезпечення навчальних закладів тощо.

Значне місце посідають вправи. Це метод навчання, який передбачає цілеспрямоване, багаторазове повторення студентами певних дій чи операцій із метою формування умінь і навичок. У дидактиці за характером навчальної роботи виділяють різні види вправ: письмові, графічні, технічні та інші. Щодо навчальної мети виділяють такі різновиди вправ: підготовчі, пробні (попереджувальні, коментовані, пояснювальні), тренувальні (за зразком, за інструкцією, за завданням), творчі.

Досить часто у підручниках та посібниках презентовано тести як структурну одиницю, яка являє собою систему, різну за метою та ступенем складності завдань, які побудовані на термінологічному матеріалі. То ж не менш важливим моментом у процесі навчання термінологічної латини є система контролю рівня знань студентів. Варіанти тестових робіт, виконання яких ґрунтується на операції вибору правильної детермінованої відповіді із серії запропонованих, спрямовані на формування у студентів системи алгоритмічних рішень, закріплення рецептивних умінь та навичок, необхідних для оволодіння дисципліною.

9. Форми контролю

Поточний контроль застосовують для перевірки і окремих студентів, і академічних груп здебільшого у повсякденній навчальній діяльності, насамперед, на планових заняттях. Викладач систематично спостерігає за навчальною роботою студентів, перевіряє рівень опанування програмного матеріалу, формування практичних навичок та вмінь, їхньої міцності, а також виставляє відповідні оцінки за усні відповіді, контрольні роботи, практичне виконання певних вправ, передбачених програмою навчальних дисциплін.

Поточний контроль має виховний характер, адже спрямований на стимулювання у студентів прагнення систематично самостійно працювати над навчальним матеріалом, підвищувати свій рівень знань, а також на вдосконалення педагогічної майстерності викладача.

Періодичний контроль має системний, плановий і цілеспрямований характер. Він полягає у визначенні рівня та обсягу оволодіння знаннями, навичками і вміннями наприкінці теми або модуля. Цей контроль здійснюють як у процесі навчальних занять, так і у спеціально відведений час.

Підсумковий контроль спрямовано на визначення рівня реалізації завдань, сформульованих у навчальній програмі, плані підготовки та в інших документах, які регламентують навчально-виховний процес. Він охоплює і теоретичну, і практичну підготовку студентів.

Важливим засобом контролю є самоконтроль, який реалізує на практиці принципи активності й свідомого навчання, міцності знань, навичок і вмінь студентів. Розрізняють дві форми самоконтролю: індивідуальну і групову. У разі індивідуальної форми контролю

студент самостійно визначає ступінь опанування професійними знаннями, навичками та вміннями. Груповий самоконтроль передбачає оцінку власної навчальної діяльності та досягнутих успіхів, а також визначення недоліків, обґрунтування шляхів їх подолання.

До основних форм організації перевірки знань, навичок і вмінь, окрім самоконтролю, належать індивідуальна, фронтальна і групова перевірки.

Мета індивідуальної перевірки – визначити, на якому рівні кожен студент оволодів сукупністю знань, а також визначити основні недоліки й шляхи усунення помилок.

Фронтальну перевірку застосовують, коли у відносно короткий термін часу слід з'ясувати рівень засвоєння програмного матеріалу. Викладач готує з певної теми короткі запитання, на які студент має дати короткі відповіді.

Групова перевірка спрямована на з'ясування рівня колективних дій, злагодженості й згуртованості під час виконання завдань. Інколи виправдовує себе комбінована перевірка – поєднання зазначених вище форм.

Відповідно до цілей контролю викладачі використовують сукупність прийомів і способів педагогічної діагностики для з'ясування ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів. Це сприяє цілісній картині перебігу дидактичного процесу у навчальному закладі та свідчить про його дієвість і результативність.

Основними методами перевірки успішності знань студентів є побічне спостереження, усне опитування, програмований контроль, письмові роботи, дидактичні тести тощо.

За допомогою методу спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів викладач з'ясовує здібності, успіхи, визначає обсяг і глибину оволодіння знаннями з дисципліни, рівень опанування відповідними навичками та вміннями, ступінь сформованості особистісних компетентностей, визначає недоліки й шляхи їх усунення тощо. Контрольне спостереження можна здійснювати у довільній формі на заняттях.

Письмовий контроль забезпечує глибоку й всебічну перевірку опанування програмного матеріалу. Цей метод досить об'єктивний, адже надає можливість порівняти рівень здобутих знань як в окремій групі, так і на потоці, виявити теоретичні знання, практичні навички та вміння, а також адекватне їх застосування у майбутній професійній діяльності.

Методом перевірки може бути й усне опитування. Його здійснюють за допомогою співбесіди чи відповідей студента. Завдяки своїй специфіці й характеру застосування метод може бути використаний як на лабораторних заняттях, так і у процесі різноманітних перевірок.

У дидактичній практиці дедалі частіше використовують тести, які становлять стандартизований комплект завдань щодо певного навчального матеріалу, за допомогою яких визначають рівень опанування матеріалом.

Дедалі частіше починають застосовувати програмований контроль, котрий дає змогу відразу отримати інформацію про рівень відповіді.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 протокол № 6 з табл.1.

Оцінка національна	Оцінка ЄКТС	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89

	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64 – 73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35 – 59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01 – 34

Для визначення рейтингу студента із засвоєння дисципліни R дис. (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента з навчальної роботи R нр (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$$

11. Методичне забезпечення

1. Програма курсу навчальної дисципліни «Латинська мова» для підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти II – IV рівнів акредитації.
2. Методичні рекомендації.
3. Словники.

12. Рекомендована література

Основна

1. Шинкарук В. Д. Латинська мова: підручник для студентів гуманітарних спеціальностей. Київ: Міленіум. 2020. 533 с.
2. Шинкарук В.Д., Балалаєва О.Ю., Вакулик І.І. *Lingua Latina agrobiologica*. Київ, 2017. 528 с.
3. Шинкарук В. Д. Латинська мова для юристів. *Lingua Latina iuridicialis* : підручник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 576 с.
4. Трипуз В.М. Латинська мова. К. : Либідь, 2004.
5. Яковенко Н. Латинська мова : підручник. Львів : Вид-во Католицького університету, 2002. 468 с.

Допоміжна

1. Шинкарук В.Д. Семантико-синтаксична структура речень з числівниковим компонентом в латинській мові. Міжнародний філологічний часопис. 2020. Вип. 11 (2).
2. Шинкарук В.Д. МД-структури з підрядними з'ясувальними відношеннями в латинській мові // Міжнародний філологічний часопис. 2020. Вип. 11 (3).
3. Шинкарук В.Д. Особливості перехідних МД-структур із з'ясувально-причинними відношеннями в латинській мові // Міжнародний філологічний часопис. 2020. Вип. 11 (4).
4. Шинкарук В.Д., Амеліна С.М. Роль латинської мови у підготовці майбутніх філологів. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки». К.: Міленіум, 2018. Вип. 292.
5. Латинсько-український словотвірний словник. 20 000 слів. Тернопіль : «Навчальна книга – Богдан», 2010. 880 с.
6. Шинкарук В.Д., *Lingua latina*. Посібник для самостійної роботи з латинської мови: медична термінологія. Чернівці, 1999. 118с.

7. Шинкарук В.Д., Методичні рекомендації та контрольні завдання з морфології латинської мови. Чернівці: ЧДУ, 1997. 24 с.
8. Шинкарук В.Д., Методичні рекомендації та контрольні завдання з синтаксису латинської мови. Чернівці: ЧДУ, 1997. 29 с.
9. Шинкарук В.Д. Методичні рекомендації та контрольні завдання з фонетики латинської мови. Чернівці: ЧДУ, 1996. 20 с.
10. Латинсько-український, українсько-латинський словник. К.: Обереги, 2004.
11. Литвинов В. Д. Довідник з граматики латинської мови. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. 112 с.
12. Ставнюк В. В. Латинська Мова. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: «Аквілон-Плюс», 2009. 352 с.
13. Українсько-латинський та латинсько-український словник. Київ : Видавець Вадим Карпенко, 2005. 118 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Вакулик І. І. Запозичення з класичних мов у науковій термінології сучасних європейських мов (на матеріалі юридичних та економічних термінів української, російської, німецької, французької, англійської мов). Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=philology&id=819&start=7
2. Вакулик І. І., Авдеєва А., Мельник Н. Шляхи адаптації «Gaudeamus» у контексті європейської культурної ідентичності. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_DN_2011/Philosophia/1_82109.doc.htm
3. Гриценко С. П. Латинська мова в Україні (історичний екскурс). Режим доступу: http://b-ko.com/book_21_glava_65_variant_2.html.
4. Лапідарна латина. Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/prosvita/latyna.html>.
5. Латинські словникові уроки на Інтернет Поліглоті. Режим доступу: <http://www.internetpolyglot.com/ukrainian/lessons-ln-uk>.